

ПРИНЦИПИ І МЕТОДОЛОГІЯ СУЧАСНОЇ АНДРАГОГІЧНОЇ МОДЕЛІ НАВЧАННЯ ДОРΟΣЛИХ

*Р. С. Коритнюк, І. В. Ніженківська, О. Г. Кисельова,
К. Л. Косяченко, Л. Л. Давтян*

Національна медична академія післядипломної освіти
імені П. Л. Шупика, м. Київ,
Національний медичний університет
імені О. О. Богомольця, м. Київ

Вступ. У статті розглядається сучасна модель навчання дорослих на основі принципів андрагогіки. Андрагогіка «відбрунькувалася» від педагогіки як самостійна область наукових знань, яка не тільки містить чинники, пов'язані з освітою дорослих, а й пояснює їх.

У широкому сенсі андрагогіку слід розуміти як науку особистісної самореалізації людини протягом всього його життя. Як відомо, частина людей реалізується в молодому віці, але багато розкриваються поступово, накопичуючи знання, досвід, уміння і навички протягом усього свого життя. Андрагогіка сприяє розкриттю особистості, допомагає знайти своє місце в житті, реалізувати свої приховані здібності. Андрагогіка здійснює найдавнішу формулу навчання: *nonscholae, sed vitae discimus* — вчимося не для школи, а для життя.

Мета. Вивчення і узагальнення принципів сучасної андрагогічної моделі навчання.

Методи. Бібліосемантичний, порівняльний аналіз, моніторинг, контент-аналіз — для вивчення даних наукових літературних джерел і узагальнення власного досвіду.

Результати. Основними принципами навчання дорослих є самостійне навчання, спільна діяльність з педагогом, опора на досвід учня, індивідуалізація навчання, системність і контекстність навчання, актуалізація результатів навчання, елективне навчання, розвиток освітніх потреб, усвідомленість навчання.

Методологічні аспекти визначаються діалогічністю, розвивально-творчою спрямованістю навчання, особистою орієнтованістю змісту, особистісною освітньою ініціативою.

Принципами формування та розвитку андрагогічної моделі навчання є інтегративність, практикоорієнтованість, гуманітарність. На відміну від педагогічної, андрагогічна модель навчання будується на основі освітніх потреб дорослих, тобто потреб у оволодінні знаннями, вміннями, навичками і якостями, які передбачаються прогностичною моделлю компетентності, якою необхідно опанувати тому, хто навчається, для вирішення своїх життєво важливих проблем. Основними факторами, що визначають необхідність застосування андрагогічних принципів навчання є вікові, тимчасові, соціальні, фізіологічні, психологічні.

Висновки. В результаті реалізації принципів андрагогіки вирішуються такі андрагогічні завдання професійної освіти: формування установки на суб'єктну позицію в процесі професійного становлення; допомога в самовизначенні майбутнього фахівця; оволодіння логікою просування в професії; пред'явлення майбутньому фахівцю еталонних моделей професійної поведінки; формування досвіду партнерства і співробітництва; стимулювання процесів самовиховання; передача андрагогічних знань, орієнтованих на самопізнання; створення передумов до безперервної освіти.

Ключові слова: андрагогіка, освіта дорослих, безперервна освіта, принципи андрагогіки, методологія,

Вступ. Сучасна модель навчання дорослих базується на основі принципів андрагогіки. Андрагогіка «відбрунькувалася» від педагогіки як самостійна область наукових знань, яка не тільки містить чинники, пов'язані з освітою дорослих, а й пояснює їх.

У широкому сенсі андрагогіку слід розуміти як науку особистісної самореалізації людини протягом всього його життя. Як відомо, частина людей реалізується у молодому віці, але багато розкриваються поступово, накопичуючи знання, досвід, уміння і навички протягом усього свого життя. Андрагогіка сприяє такому розкриттю особистості, допомагає знайти своє місце в житті, реалізувати свої приховані здібності. Андрагогіка здійснює найдавнішу формулу навчання: *nonscholae, sedvitaediscimus* — вчимося не для школи, а для життя[4,9,13].

Мета. Вивчення і узагальнення принципів сучасної андрагогічної моделі навчання.

Методи. Бібліосемантичний, порівняльний аналіз, моніторинг, контент-аналіз — для вивчення даних наукових літературних джерел і узагальнення власного досвіду.

Результати. Андрагогіка — це розділ теорії навчання, що розкриває специфічні закономірності освоєння знань і умінь дорослим суб'єктом навчальної діяльності, а також особливості керівництва цією діяльністю професійним педагогом [7,10,11,12]. Доцільність андрагогічного підходу обумовлена ускладненням суспільного життя, розширенням діапазону видів діяльності сучасної людини, швидким старінням колись придбаної компетентності, необхідністю вчитися все життя, зростанням вимог до людини жити в мінливому суспільстві, підвищенням частки людей III-го віку [6].

В даний час розрізняють три етапи розвитку андрагогіки. Перший етап — середина 30-х років XIX століття. Стихийне накопичення досвіду освіти дорослого населення (країни Європи і Америки). Другий етап розвитку андрагогіки — кінець XIX століття. Виділення поняття «навчання дорослих». Досвід створення народних шкіл (Микола Грунтіг, Данія). Третій етап становлення андрагогіки — початок XX століття. Дослідження Е. Торндайк в області психології навчання дорослих (Америка). Визнання андрагогіки як науки (середина XX століття) [4,9].

Внесок в розвиток андрагогіки як окремої галузі наукового знання внесли видатні зарубіжні та вітчизняні дослідники (Ф. Джессап — Великобританія, П. Лангран — Франція, А. В. Даринський, С. Г. Вершловський, Ю. Н. Кулюткін, В. Г. Онушкін, Г. С. Сухобський, С. І. Змеєв — Росія, Л. Г. Кайдалова — Україна)[8,9,13].

У 1994 р. в класифікатор направлень та спеціальностей вищої професійної освіти Росії (03.14.00) включена спеціальність — Андрагогіка, а в 1995 р. затверджено Державний стандарт спеціальності. У зв'язку з цим, утворилася категорія викладач-андрагог — фахівець в області навчання, управління, консультування, соціальної, реабілітаційної, корекційної роботи в середовищі дорослих людей.

Як науку андрагогіку відокремлюють від педагогіки, так як педагогіка — навчання і виховання дитини (від гр. *Paidos* — дитина). При цьому багато результатів, насправді, виявляються важливими лише для школи.

Відмінність навчання дорослого від учня-дитини полягає в тому, що дорослий — це людина, що володіє п'ятьма основними характеристиками, які відрізняють його від недорослих[5]:

дорослий усвідомлює себе самостійною, самокерованою особистістю;

дорослий накопичує все більший запас життєвого (побутового, професійного, соціального) досвіду, який стає важливим джерелом навчання його самого і колег;

готовність дорослого до навчання (мотивація) визначається його прагненням за допомогою навчальної діяльності вирішити свої життєво важливі проблеми і досягти конкретних цілей;

дорослий прагне до невідкладної реалізації отриманих знань, умінь, навичок і якостей;

навчальна діяльність дорослого значною мірою обумовлена часовими, просторовими, побутовими, професійними, соціальними факторами.

В даний час андрагогічна модель навчання заснована на таких основних принципах [7, 14, 15]:

пріоритет самостійного навчання. Самостійна діяльність учнів є основним видом навчальної роботи дорослих учнів;

принцип спільної діяльності. Даний принцип передбачає спільну діяльність учня з педагогом, а також з іншими учнями з планування реалізації і оцінювання процесу навчання;

принцип опори на досвід учня. Згідно з цим принципом життєвий (побутовий, соціальний, професійний) досвід учня використовується в якості одного з джерел навчання як самого учня, так і його колег;

індивідуалізація навчання. Відповідно до цього принципу кожен студент (слухач) навчається спільно з педагогом, а в деяких випадках і з іншими учнями створює індивідуальну програму навчання, орієнтовану на конкретні освітні потреби і цілі навчання і враховує досвід, рівень підготовки, психофізіологічні, когнітивні особливості учня;

системність навчання. Цей принцип передбачає дотримання відповідності цілей, змісту, форм, методів, засобів навчання і оцінювання результатів навчання;

контекстність навчання. Відповідно до цього принципу, з одного боку, навчання переслідує конкретні, життєво важливі цілі для того, хто навчається, і орієнтоване на виконання ним соціальних ролей або вдосконалення особистості; а, з іншого боку, будується з урахуванням професійної, соціальної, побутової діяльності того, хто навчається і його просторових, часових, професійних, побутових факторів ;

принцип актуалізації результатів навчання. Даний принцип передбачає невідкладне застосування на практиці набутих знань, умінь, навичок, якостей;

принцип елективності навчання. Він означає надання певної свободи вибору цілей, змісту, форм, методів, джерел, засобів, термінів, часу, місця навчання, оцінювання результатів навчання, а також самих педагогів;

принцип розвитку освітніх потреб. Згідно з цим принципом, по-перше, оцінювання результатів навчання здійснюється шляхом виявлення реального ступеня освоєння навчального матеріалу і визначення тих матеріалів, без освоєння яких неможливе досягнення поставленої мети; по-друге, процес навчання будується з метою формування в учнів нових освітніх потреб, конкретизація яких здійснюється після досягнення певного ступеня навчання;

принцип усвідомленості навчання. Він означає усвідомлення, осмислення студентом (слухачем) і педагогом всіх параметрів процесу навчання і своїх дій по організації процесу навчання.

Методологічні аспекти визначаються наступними підходами [1,2,3]:

діалогічність як постійний діалог викладача і студентів на заняттях, звернення до життєвого досвіду, обмін думками щодо обговорюваного питання;

розвивально-творча спрямованість навчання, що складається із створення творчих ситуацій, мобілізуючих самостійність і творчий пошук учнів у вирішенні педагогічних завдань;

особиста орієнтованість змісту, яка передбачає взаємозв'язок обговорюваних питань з особистісними перспективами, планами студентів у зв'язку з отриманням професійної освіти;

особистісні освітні ініціативи, які передбачають можливість гнучкого структурування освітнього змісту і форм навчання з урахуванням освітніх потреб студентів;

проблемність, що припускає створення проблемних ситуацій на заняттях з метою мотивації процесу навчання.

В результаті навчання вирішуються такі андрагогічні завдання професійної освіти: формування установки на суб'єкту позицію в процесі професійного становлення; допомога в самовизначенні майбутнього фахівця; оволодіння логікою просування в професії; пред'явлення майбутньому фахівцю еталонних моделей професійної поведінки; формування досвіду партнерства і співробітництва; стимулювання процесів самовиховання; передача андрагогічних знань, орієнтованих на самопізнання; створення передумов до безперервної освіти [6].

Висновки. Принципами формування та розвитку андрагогічної моделі навчання є інтегративність, практикоорієнтованість, гуманітарність. На відміну від педагогічної, андрагогічна модель навчання будується на основі освітніх потреб дорослих, тобто потреб у оволодінні знаннями, вміннями, навичками і якостями, що передбачаються прогностичною моделлю компетентності, якою необхідно опанувати для вирішення своїх життєво важливих проблем. Основними факторами, що визначають необхідність застосування андрагогічних принципів навчання є вікові, часові, соціальні, фізіологічні, психологічні.

Методологічні аспекти визначаються діалогічністю, розвивально-творчою спрямованістю навчання, особистою орієнтованістю змісту, особистісною освітньою ініціативою.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрагогічний потенціал професійної освіти/ Л. В. Соколова, Ю. П. Вдовиченко, Р. С. Коритнюк, Л. Л. Давтян [та ін.]// Медична освіта. — 2014. -№ 3 (68). — С. 132–134.
2. Андрагогічний супровід при підвищенні кваліфікації педагогів /Ю. П. Вдовиченко, Р. С. Коритнюк, Л. Л. Давтян, О. Я. Роздорожнюк, А. О. Дроздова// Збірник наукових праць співробітників НМАПО імені П. Л. Шупика.– Київ.– 2016. — Випуск 26. — С. 555–562.

3. Андрагогічні підходи у післядипломній освіті /Ю. П. Вдовиченко, Л. Л. Давтян, Р. С. Коритнюк, О. Я. Роздоржнюк, А. О. Дроздова // Фармацевтичний журнал. — 2014. — № 2. — С.34-39.
4. Василькова Т. А. Основы андрагогики: учебное пособие./ Т. А. Василькова // — КНОРУС. — М, 2011. — 256 с.
5. Вершловский С. Г. Взрослый как субъект образования// С. Г. Вершловский // Педагогика. — 2003. — № 8. — С. 3-8.
6. Вороненко Ю. В. Современная философия трансфера знаний в последипломном медицинском образовании / Ю. В. Вороненко, О. П. Минцер, Д. Д. Иванов// Журнал «Почки». — Киев. — 2012. — № 2. — С. 17-21.
7. Говоруха М. О. Роль педагога-андрагога у професійній підготовці фахівців фармацевтичного менеджменту /М. О. Говоруха, О. П. Гульчій, М. С. Пономаренко, Г. В. Загорій // Збірник наукових праць співробітників НМАПО імені П. Л. Шупика.— К., 2016. — Вип. 26. — С. 155-162.
8. Змеёв С. И. Технология обучения взрослых [Текст]: Учебное пособие для студ. высш. учеб. заведений / С. И. Змеёв. — М., 2002. — 128 с.
9. Змеёв С. И. Андрагогика: основы [теории, истории технологии обучения взрослых. [Текст] /С. И. Змеёв. — М.:ПЭР СЭ. — 2007. — 272 с.
10. Кайдалова А. В. Компетентності сучасного викладача вищого фармацевтичного закладу / А. В. Кайдалова // Фармація ХХ1ст.: тенденції та перспективи, Харків, 13-16 верес. 2016 р. — Матеріали У111 з'їзду фармацевтів України. — Т. 2. — С. 348.
11. Кайдалова Л. Г. Комунікативна складова професійної компетентності майбутніх фахівців фармацевтичної галузі / Л. Г. Кайдалова // Педагогічний процес : теорія і практика : Збірник наукових праць. — 2008. — Вип.1. — С. 73 — 81.
12. Кайдалова Л. Г. Теоретико-практичне обґрунтування моделі фахівця фармацевтичного профілю на основі компетентнісного підходу / Л. Г. Кайдалова // Проблеми трудової та професійної підготовки. Серія 13 : Збірник наукових праць. — 2009. — № 4. — С. 97 — 104.
13. Колесникова И. А. Основы андрагогики [Текст]: Учебное пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / И. А. Колесникова, А. Е. Марон, Е. П. Тонконогая [и др.]; Под ред. И. А. Колесниковой. — М.: «Академия», 2003. — 240 с.
14. Кукуев А. И. Сущностные характеристики технологии обучения взрослых [Текст] // Образование. Наука. Инновации: Южное измерение. Ростов-на-Дону: ИПО ПИ ЮФУ. — № 2. — 2007. — С. 96-102.
15. Современные образовательные технологии [Текст] : учеб.пособие / Н. В. Бордовская, Л. А. Даринская, С. Н. Костромина [и др.] ; под ред. Н. В. Бордовской. — 2-е изд., стер. — М.: Кнорус, 2011. — 432 с.

Принципы и методология современной андрагогической модели обучения взрослых

***Р. С. Корытнюк, И. В. Ниженковская, Е. Г. Киселёва,
К. Л. Косяченко, Л. Л. Давтян***

**Национальная медицинская академия последипломного образования имени П. Л. Шупика, г. Киев,
Национальный медицинский университет
имени А. А. Богомольца, г. Киев**

Введение. В статье рассматривается современная модель обучения взрослых на основе принципов андрагогики. Андрагогика «отпочковалась» от педагогики как самостоятель-

ная область научных знаний. Она не только содержит факторы, связанные с образованием взрослых, но и объясняет их.

В широком смысле андрагогику следует понимать как науку личностной самореализации человека в течение всей его жизни. Как известно, часть людей реализуется в молодом возрасте, но многие раскрываются постепенно, накапливая знания, опыт, умения и навыки в течение всей своей жизни. Андрагогика способствует раскрытию личности, помогает найти свое место в жизни, реализовать скрытые способности. Андрагогика осуществляет древнейшую формулу обучения: *nonscholae, sedvitae discimus* — учимся не для школы, а для жизни.

Цель. Изучение и обобщение принципов современной андрагогической модели обучения.

Методы. Библиосемантический, сравнительный анализ, мониторинг, контент-анализ — для изучения данных научных литературных источников и обобщения собственного опыта.

Результаты. Основными принципами обучения взрослых является самостоятельное обучение, совместная деятельность с педагогом, опора на опыт ученика, индивидуализация обучения, системность и контекстность обучения, актуализация результатов обучения, элективное обучение, развитие образовательных потребностей, осознанность обучения.

Методологические аспекты определяются диалогичностью, развивающие-творческой направленностью обучения, личной ориентированностью содержания, личностной образовательной инициативой.

Принципами формирования и развития андрагогической модели обучения является интегративность, практикоориентированность, гуманитарность. В отличие от педагогической, андрагогическая модель обучения строится на основе образовательных потребностей взрослых, то есть потребностей в овладении знаниями, умениями, навыками и качествами, которые предусматриваются прогностической моделью компетентности, которой необходимо овладеть тем, кто учится для решения своих жизненноважных проблем. Основными факторами, определяющими необходимость применения андрагогических принципов обучения есть возрастные, временные, социальные, физиологические, психологические факторы.

Выводы. В результате реализации принципов андрагогики решаются такие андрагогические задачи профессионального образования: формирование установки на субъектную позицию в процессе профессионального становления; помощь в самоопределении будущего специалиста; овладение логикой продвижения в профессии; предъявления будущему специалисту эталонных моделей профессионального поведения; формирование опыта партнерства и сотрудничества; стимулирование процессов самовоспитания; передача андрагогических знаний, ориентированных на самопознание; создание предпосылок к непрерывному образованию.

Ключевые слова: андрагогика, образование взрослых, непрерывное образование, принципы андрагогики, методология.

Principles and methodology of the modern andragogical model of adult education

*R. S. Korytniuk, I. V. Nizhenkovskaya, O. G. Kiselyova,
K. L. Kosiachenko, L. L. Davtyan*

**Shupyk National Medical Academy
of Postgraduate Education, Kyiv,
Bogomolets National Medical University, Kyiv**

Introduction. The article considers the modern model of adult education based on the principles of andragogy. Andragogyka «budedoff» from pedagogy as an independent field of scientific knowledge, not only contains factors related to adult education, but also explains them.

In a broad sense, andragogy should be understood as the science of personal self-realization of a person throughout his life. As is known, some people are realized at a young age, but many are revealed gradually, accumulating knowledge, experience, skills and skills throughout their life. Andragogy contributes to the disclosure of the personality, helps to find their place in life, to realize their hidden abilities. Andragogy carries out the oldest teaching formula: nonscholae, sedvitaediscimus — we learn not for school, but for life.

Goal. Study and generalization of the principles of the modern andragogical model of learning.

Methods. Bibliosemantic, comparative analysis, monitoring, content analysis — for studying the data of scientific literary sources and own experience.

Results. The main principles of adult learning are self-study, joint activities with the teacher, reliance on the student's experience, individualization of learning, systemic and contextual learning, actualization of learning outcomes, elective education, development of educational needs, awareness of learning.

Methodological aspects are determined by dialogue, developing-creative orientation of teaching, personal orientation of content, personal educational initiative.

The principles of formation and development of the andragogical model of learning are integrative, practical, humanitarian, and humanitarian. Unlike the pedagogical model, the androgogical model of education is built on the basis of the educational needs of adults, that is, the needs for mastering the knowledge, skills, qualities and qualities that are provided by the predictive competence model that must be mastered by those who are learning to solve their vital problems. The main factors determining the need for the application of andragogical principles of education are age, time, social, physiological, psychological factors.

Conclusions. As a result of the implementation of the principles of andragogy, such andragogical tasks of professional education are solved: the formation of an attitude toward a subjective position in the process of professional formation; Assistance in self-determination of the future specialist; Mastering the logic of progress in the profession; Presentation to the future specialist of reference models of professional conduct; Formation of partnership and cooperation experience; Stimulation of self-education processes; Transfer of andragogical knowledge, focused on self-knowledge; Creation of prerequisites for continuous education.

Key words: andragogy, adult education, continuous education, principles of andragogy, methodology.

Відомості про авторів:

Коритнюк Раїса Сергіївна — доктор фармацевтичних наук, професор, професор кафедри фармацевтичної технології та біофармації Національної медичної академії післядипломної освіти ім. М. Г. Щербаківського

МЕДИЦИНА, ФАРМАЦІЯ ТА ОСВІТА

пломної освіти імені П. Л. Шупика. Адреса: м. Київ, вул. Дорогожицька, 9, тел.: (044) 205-49-56.

Ніженковська Ірина Володимирівна — доктор медичних наук, професор, Заслужений діяч науки і техніки України, завідувач кафедри фармацевтичної, біологічної та токсикологічної хімії Національного медичного університету імені О. О. Богомольця. Адреса: м. Київ, вул. Пушкінська, 22, тел.: (044) 234-80-11.

Кисельова Олена Григорівна — кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри латинської мови Національного медичного університету імені О. О. Богомольця. Адреса: м. Київ, пр. Перемоги, 34, тел.: (044) 454-49-15.

Косяченко Костянтин Леонідович — доктор фармацевтичних наук, професор, професор кафедри організації і економіки фармації Національної медичної академії післядипломної освіти імені П. Л. Шупика. Адреса: м. Київ, вул. Дорогожицька, 9.

Давтян Лена Левонівна — доктор фармацевтичних наук, професор, завідувач кафедри фармацевтичної технології та біофармації Національної медичної академії післядипломної освіти імені П. Л. Шупика. Адреса: м. Київ, вул. Дорогожицька, 9, тел.: (044) 205-49-56.